

BEYAZA İMZA

Arş. Gör. Yasin ULUSOY*

GİRİŞ

Hayatın olağan akışı ve ticari hayatın gerekleri, kimi durumlarda beyaza imza atmayı zorunlu kılmaktadır. Beyaza imza iddiası uygulamada, adi senetlerde görülebildiği gibi kambiyo senetlerinde de sıkça rastlanmaktadır.

Beyaza imza atan taraf ile alacaklısı arasında, senedin adi senet mi yoksa kambiyo senedi mi olacağı konusunda bir anlaşma bulunsun veya bulunmasın; beyaza imzanın güvenilir olarak verildiği taraf, yazacağı cümleler ve bilgiler yardımıyla, bu kağıdı adi senet olarak kullanabileceği gibi, kambiyo senedi (poliçe ve bono) olarak da tamamlayabilir. Bunun önemli bir sonucu olarak; beyaza imza, farklı hükümlere tabi olacaktır.

Beyaza imza nasıl ispat edilebileceği konunun temel noktasını teşkil etmektedir. Çünkü geçerli bir senet durumunda da imza inkarı yerine, imzanın kendisine ait olduğu fakat senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu iddiasında bulunulabilecektir. Bu durumda beyaza imzanın ispatı açısından Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 290. maddede yer alan senede karşı senetle ispat kuralının uygulanıp uygulanmayacağı önem arz etmektedir.

Yine senede karşı senetle ispat kuralının bazı istisnaları Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 293 ve 294.maddelerinde düzenlenmiştir. Bu istisnai durumların beyaza imza durumunda uygulanıp uygulanamayacağı, eğer uygulanacaksa hangi şartlar dahilinde olacağını belirlemek gerekir. Çünkü uygulamada rastlanan beyaza imza iddialarının pek çoğu bu hukuki dayanaktan hareket etmektedir.

Beyaza imzanın, resmi senetlerde gerçekleşmesine bir engel bulunmamasıyla birlikte, resmi senedin doğru olmadığını (konumuz açısından boş imzanın anlaşmaya aykırı doldurulduğu) ileri süren, resmi senedi inkar etmekle yetinemez, senedin sahteliğini ileri sürmesi gerekir (HUMK. m.

* Arş. Gör. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD. E-posta: ulusoyasin@hotmail.com

314)¹. Resmi senedin sahteliği ile, senedi düzenleyen noter veya resmi mercii, sahte senet düzenlediği ya da senede gerçeğe aykırı kayıtlar koyduğu ileri sürülür². Resmi senetlerin sahteliği konumuzun kapsamı dışında kaldığı için, çalışmamız adi senetler çerçevesinde şekillenmiş bulunmaktadır.

Çalışmamızın bütününde, beyaza imza ile ilişkili olduğu oranda konular değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, senede ilişkin genel bilgiler tekrar mahiyetinde olmaması amacıyla fazla derinlemesine incelenmemiş ancak konumuzla sınırlı olmak üzere, özellik arz eden durumlar üzerinde durulmuştur.

Polişeye ilişkin düzenlemeler, Türk Ticaret Kanunu madde 690/II atfı ile bonolara ve Türk Ticaret Kanunu madde 730/III dolayısıyla da çeklere uygulanacağı için, çalışmamızın “kambiyo senetlerinde beyaza imza” ana başlığı altında, poliçe alt başlığı içerisinde yapılan açıklamalar, niteliklerine aykırı düşmediği sürece bono ve çekte de uygulama alanı bulacaklarını belirtmek isteriz.

I. TANIM

Bir kimseye tarafların anlaştıkları gibi doldurulmak (yazılmak) üzere verilmiş, imza beyaza (açığa) imza olarak tanımlanmaktadır³. Tekinay ise, önceden yazılmış bir sözleşme metni olmaksızın, boş bir kâğıda imzasını koyarak bunu alacaklıya veya üçüncü kişiye verilmesini beyaza imza olarak tanımlamaktadır⁴. Borçlu tarafından sadece imza edilip, diğer hususların doldurulması başka bir şahıs tarafından ikmâl edildiğinden, buna açığa imza veya beyaza imza denilmektedir⁵. Sözlük anlamında ise, içeriği boş bırakılıp sadece altı imzalanmış boş kâğıt olarak belirtilmektedir⁶.

¹ KURU, B./ASLAN, R./YILMAZ, E., Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı), 12. B., Ankara 2000, s. 483; KARAFAKİH, İ.H., Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları, Ankara 1952, s.182; BİLGE, N./ÖNEN, E., Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978, s. 558-559; ONAR, S.S./BELGESAY, M.R., Adliye Hukukunun Umumi Esasları, Ankara 1944, s. 107.

² PEKCANITEZ, H./ATALAY, O./ÖZEKES, M., Medeni Usul Hukuku, 2. B., Ankara 2001, s. 405.

³ KURU, B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6.B., C.II, İstanbul 2001, s.2410; ÜSTÜNDAĞ, S., Medeni Yargılama Hukuku, 7. B., İstanbul 2000, s. 662.

⁴ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. B., İstanbul 1993, s. 118.

⁵ AKAR Ö., “Beyaza İmzada İspat Şekli”, Adalet Dergisi, Cilt:LIII, 1962, S.:3-4, s.422.

⁶ YILMAZ, E., Hukuk Sözlüğü, 4. B., Ankara 1992, s.126.

Bir kimseye sözleşme yapmak için vekalet verilmesiyle beyaza imza verilmesi arasında büyük fark yoktur⁷. Ancak bu durumda doldurmanın, vekil eden adının yapıldığının kabulü zorunlu olmaktadır. Oysa, beyaza imzalı kâğıdın verildiği hamil, her zaman unsurların tamamlanması işlemini vekil eden adına değil, kendine ait bir hakka dayanarak da yapabilmektedir.

II. BEYAZA İMZANIN UNSURLARI

Beyaza imza olarak adlandırdığımız durumun meydana gelmesi için bulunması gereken zorunlu koşulları şu şekilde sıralayabiliriz: imza, mühür veya bunların yerini tutacak bir işaret (parmak izi) ve taraflar arasında bir anlaşmanın bulunması.

Bu noktada senedin yazıldığı yüzeyin, senedin geçerliliğine etkisi olmadığından dolayı, beyaza imzanın varlığı için olmazsa olmaz unsurlardan olmadığını belirtmek isteriz. Senedin geçerliliği için her hangi bir biçim koşulu aranmadığı için, taraflar alelade bir kağıt parçasını, bir sigara paketini veya buna benzer gereçleri senet düzenlemek amacıyla kullanabilirler⁸. Beyaza imza atılmasından sonra metnin el yazısı, daktilo, bilgisayar vb. ile yazılmış olması da fark yaratmamaktadır⁹.

A. Atılmış Bir İmza , Mühür Yahut Bunların Yerini Tutacak Bir İşaret Olmalı

Bir belgede imza, mühür yahut bunların yerini tutacak bir işaret (parmak izi) bulunmazsa, o belge senet olma vasfını kazanamaz yani senet olarak bir hüküm ifade etmez¹⁰. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 297 ve Borçlar Kanunu 13. maddeye göre senet, borçlu tarafından imza edilmiş veya mühürlenmiş ya da parmak iziyle işaretlenmiş olması gerekir¹¹.

⁷ BELGESAY, M.R., Teorik Ve Pratik Adliye Hukuku, 2. B., Cilt:III, İstanbul 1947, s. 135.

⁸ ÖNEN, E., Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1979.

⁹ ERDOĞAN, C., Açıklamalı Ve İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu. Ankara 1982, s.406; TUĞSAVUL, M., "İspat Külfeti, Kanuni Deliller Ve İkamesi", Adalet Dergisi, Yıl:42, S.:7, Temmuz 1951, s. 1089-1090; ÖNEN, s.241.

¹⁰ BİLGE/ÖNEN, s. 556-557.

¹¹ ERDEMİR, İ., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. B., Ankara 1998, s. 1235.

1. İmzanın Tanımı Ve Özellikleri

İspat hukuku bakımından önemli olan husus, senet metninin sadır olduğu kişiye aidiyetidir. Kural olarak bu aidiyet imza ile belirlenir¹². İmza, bir kimsenin eli mahsulü olarak, o şahsın isminin ve soyadının veya yalnız bunlardan birinin hususiyet arz edecek surette yazılması şeklinde tecelli eder (Soyadı Kanunu m. 2)¹³. İmza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı olmalıdır (BK. m. 14/I)¹⁴, bununla beraber yetkili bir temsilci de imza edebilir¹⁵.

Kişinin eli mahsulü imza ile kastedilen, kişinin sadece ilgili belgeyi kapsayacak şekilde attığı imzadır. Yoksa başka bir yerden fotokopi vb. yollarla alınmış kopyalar imza kapsamına girmemektedir.

Düzenli bir surette yazılmış olan isimler yazanı teşhis ettirmedikinden imza sayılmaz. Mühür veya damga, sahibini teşhis ettirmiş olsa bile el ile yapılmadığından imza sayılmaz¹⁶.

Belgesay, "imza, bir kimsenin kendini herkese karşı teşhis ettirmek üzere soyadı veyahut öz adının tekmil veya başlıca harfleriyle ve eli ile yazdığı yazı ve işaretler" demektedir ve devam eden cümlede ise "eli ile yapılmış olup sahibini teşhis ettirmeye kafi olan yazı veya işaretler imza sayılır. Bu manada paraflar da imzadır" demektedir¹⁷. Fakat daha sonraki tarihli eserinde bu görüşünü değiştirerek; "ismin bazı harflerinden mürekkep paraf imza sayılmaz. Çünkü, taraf özel maksatla yazısına senet mahiyetini vermemek için paraf kullanır, paraf ettiği yazıyı mutlaka aleyhine delil olarak kabul etmiş değildir. Bu yazı onun ileride yapacağı mukaveleye esas olacaktır. Paraf akdin bu maksadını gösterir" şeklinde belirtmiştir¹⁸.

¹² ALANGOYA, H.Y., Medeni Usul Hukukunun Esasları, İstanbul 2000, s. 279.

¹³ POSTACIOĞLU, İ.E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, 6. B., İstanbul 1975, s. 597; ANSAY, S.Ş., Hukuk Yargıtama Usulleri, Ankara 1957, s.280; KARAFAKİH, s.182; RIFAT, E., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara 1966, s. 306 vd.

¹⁴ ONAR/BELGESAY, s.106; ALANGOYA, s. 279; GÜLERŞEN, A.K., "Yazılı Biçimde Yapılan Hukuki İşlem Ve Tasarruflarda İmzanın Önemi", Ankara Barosu Dergisi, Yıl:1969, S.:1, s. 54.

¹⁵ ANSAY, s.280.

¹⁶ BELGESAY, M.R., "Yazılı Deliller", Adliye Ceridesi, Yıl:1943, S.:5, s. 336.

¹⁷ BELGESAY, "Yazılı Deliller", 335.

¹⁸ BELGESAY, M.R., Teorik Ve Pratik Adliye Hukuku, s. 132.

Paraf her ne kadar kişisini elinin mahsulü olsa da imza sayılmaz¹⁹. Senedin aleyhine delil teşkil edeceği kişi tarafından imzalanmış olması gerekir. Paraf imza demek olmadığı için, sadece paraflanan boş bir kâğıt sonradan anlaşmaya aykırı doldurulması ile senet olamaz. Ancak koşulları varsa paraf ihtiva eden bir belge paraflayan kimse bakımından yazılı delili başlangıcı sayılır²⁰.

2. İmza Atmaya İlişkin Ayırık Durumlar

İmza atamayan veya yazı bilmeyenlerin de senet tanzim etme hakkı mevcuttur. Bunlar Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 297. maddede beyan olunan işaret ve mühürle senet tanzim edebilirler. Ancak işaret veya mühürün tasdiki lazımdır²¹.

Mühürün ve parmak izinin kime ait olduğunu tespit etmek, imzaya oranla daha kolaydır ve kesin sonuç almak mümkündür. Fakat imza atamayan veya yazı bilmeyen kişilerin kandırılması yahut iradeleri dışında senet hazırlanması mümkündür²². Mühürde imza sahibinin kendi el yazısı bulunmaması, mühürün gerçekten üzerine borç alan kimse tarafından vazedilip edilmediği hakkında bir şüphe uyandırmaktadır. Çünkü, mühür kazılmış isimden başka bir şey değildir²³. Mührü kullanan kişinin öncelikle imza atmaya muktedir olmayan veya okuyup yazma bilmeyen bir kimse olması gerekmektedir. İmza atmaya muktedir olan bir kimse tarafından mühür kullanıldığı takdirde, bu mühür tasdik edilmiş bile olsa yazılı bir delil kıymetine haiz olamaz²⁴. İmza yerine geçerli olmak üzere parmak izinin basılmasında uygun teknik yöntemlerin kullanılması gerekir. Ancak uygulamada basılan parmak izlerinin teknik açıdan sağlıklı olmadığı görülmektedir²⁵.

İmza atmasını bilenler tarafından mühür ile veyahut bir alet vasıtasıyla atılan imza, örf ve adetçe kabul olunan hallerde veya çok miktarda tedavüle çıkarılan evrakın imzası gerektiği takdirde muteber olduğu gibi (BK. m.14),

¹⁹ MOROĞLU, E., "Bonoda İmza", Makaleler, 2. B., İstanbul 2000, s.42.

²⁰ POSTACIOĞLU, Medeni Usul Hukuku Dersleri, s. 597; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 402.

²¹ BERKİ, Ş., Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1959, s. 59; GÜLERŞEN, s. 54 vd.; BELGESAY, "Yazılı Deliller", 336.

²² PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 404.

²³ BERKİN, N.M., "Mühürlü Senetlerin İspat Kuvveti", İstanbul Barosu Dergisi, Yıl:XXII, S.:2, Şubat 1948, s. 53.

²⁴ POSTACIOĞLU, Medeni Usul Hukuku Dersleri, s. 609 vd.

²⁵ KARABİBER G., "Parmak İzi ve İmzaya İlişkin Öneriler", İzmir Barosu Dergisi, Cilt: III, Yıl:1984, S.:2, s.45.

cüzdanla muamele icrasını itiyad etmiş müesseselerde (örneğin bankalar), muamelenin iptidasında (başlangıcında) tayin olunup da, bir sureti hesap defterine veya cüzdanına atılmış bulunmak kaydıyla da geçerli olacaktır (HUMK. m. 297, BK. 14)²⁶.

İmza atmaya gücü olamayan (örneğin iki kolu da bulunmayan) veya yazı bilmeyen kişiler de bir işaret (örneğin parmak izi) koyabilirler. Ancak bu mühür veya işaretin imza yerine geçebilmesi için, ihtiyar heyeti ve²⁷ mahallinde bilinen iki şahıs tarafından onaylanmış olması zorunludur (HUMK. m. 297)²⁸. Bu onaydan amaç, mühür veya el işareti konulmuş olan adi senedi bir resmi senet karakteri vermek değil, sadece imza gücü olmayan veya okuma yazma bilmeyen kişinin bu işlemi, senedin içeriğini bilerek yapmış olduğunu belgelemektir²⁹. Amaların imzalarının onaylanmış olması veya imza esnasında muamelenin metnine vakıf olduklarının sabit olması gerekmektedir (BK. m.14/III)³⁰.

3. İmzanın Senet Metnindeki Yeri

İmzanın nereye atılacağı konusunda kanunda açıklık yoktur. Ancak imza veya mühürün senet metninden sonra tüm metni kapsayacak şekilde konulması gerekir³¹. Zarf üstünde veya senede bağlı bir kağıda imza yetmez³².

²⁶ BİLGE, N., Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, 2. B., 1967; ANSAY, s.280-281; KARAFAKİH, s.182; BİLGE/ÖNEN, s. 557; ONAR/BELGESAY, s.107; GÜLER-ŞEN, s. 54.

²⁷ Belgesay, kanunda geçen ve bağlacının veya olarak anlaşılması gerektiğinden yanadır. "Kanun ifadesinden senedin muteberliği için her iki şartı aramakta ise de maksat ve ruhu itibarıyla yalnız ihtiyar heyeti veya şahitler tarafından tasdik edilmiş bir senedi muteber addetmek olduğu şüphesizdir. İhtiyar heyeti birkaç kişiden mürekkep olduğuna göre bunlara ilaveten ayrıca şahidin tasdikini aramakta fayda olmadığı açıktır. Yazı bilmeyen bir şahsın verdiği senedi münderecatını bilerek tasdik ettiğini, maruf yani sözleri kanaat telkinine kafi, itimada şayan olan iki kimsenin senet üzerine koydukları imza ile tahakkuk ettikten sonra muteber addetmemek için sebep kalmaz. Kanun ihtiyar heyetini maruf ve itimada şayan gördüğü içindir ki yazı bilmeyen kimsenin verdiği senet altındaki mühürü tasdik etmelerini kafi görmüştür. Kanunlarımızın ve edatını veya manasında kullandıkları vakidir..." (BELGESAY, "Yazılı Deliller", 336).

²⁸ KARAFAKİH, s.182 vd.; BİLGE/ÖNEN, s. 557; ÖNEN, s.241; GÜLERŞEN, s. 54-55; BELGESAY, "Yazılı Deliller", 336; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.404.

²⁹ ÖNEN, s.241; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 297'ye göre onaylanan mühürlü veya parmak izli senetlerin resmi senet olduğu yolundaki karşı görüş için bakınız, KURU/ASLAN/YILMAZ, Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı), s. 367; ÖZDİL Z., "Mühür izi", İzmir Barosu Dergisi, Cilt:III, 1984, S.:1, s10.

³⁰ BİLGE/ÖNEN, s. 557.

³¹ BİLGE, s.491; ANSAY, s.281; ÖNEN, s241; ALANGOYA, s. 280.

İmzanın, senet metnini kapsayacak şekilde ve doğrudan senet metnini ihtiva eden malzemeye atılması gerekir³³. Senet metni birden fazla sayfadan ibaret ise her sayfaya atılmasına lüzum yoktur³⁴. Ancak bu durumda senet metnini elinde tutan kişi, imzalı metnin önüne gelecek şekilde kendine göre bir veya birden fazla metin ekleyebilmesi gibi bir sonuç düşünülebilir. Fakat eklenen sayfaların ne oranda asıl sayfayla uyduğu ve senet metninin bütünlüğü göz önüne alındığında bu pek olanaklı görünmemektedir.

Beyaza imza halinde ise önceden mevcut bir metin bulunmadığı için dolduran kişi, istediği kadar yeni sayfayı senet metnine ekleyebilecektir. Bu durum tamamen dolduran kişinin insiyatifine kalmıştır.

B. Taraflar Arasında Bir Anlaşma Olması

Eğer beyaza imzalı senedi dolduran, imza sahibinin iradesine uygun olarak doldurursa sorun yoktur. Ancak imza sahibini iradesine aykırı olarak, bir başka ifadeyle tarafların aralarında kararlaştırmış oldukları anlaşmaya aykırı olarak düzenlenmişse, bu durumda beyaza imza sorun oluşturacaktır.

İmza sahibinin kendisine beslediği emniyet ve itimadı suiistimal ederek belgeyi imza sahibinin maksadı dışında tamamlarsa o zaman imza sahibi bunu yani açığa imzanın suiistimal edildiğini ileri sürebilir³⁵.

Taraflar arasındaki anlaşmadan kasıt, yazılı olarak bir anlaşma değildir. Yeter ki, boş kağıda imza atan, bir sözleşme kurmak ya da ikrar etmek iradesiyle harekete geçmiş ve boşlukların nasıl doldurulacağı konusunda, senedi alan tarafla bir doldurma anlaşması yapmış olsun. Bu anlaşma her somut olayda taraflar arasında hak doğurucu nitelikte, karşılıklı iradelerin uyuşması şeklinde ortaya çıkmayabilir. İmzanın başka bir amaçla mesela dilekçe olarak kullanılmak üzere atıldığı durumlar buna örnek verilebilir³⁶.

Senet vererek taahhüt altına giren kimse, senet metnini bizzat yazabileceği gibi başkasına ve hatta taahhüt altına girdiği kimseye dahi yazdırabil-

³² ANSAY, s.281; KARAFAKİH, s.182.

³³ DELİDUMAN, S., "Medeni Usul Hukukunda Senet Ve Senetlerle Yazılı Şekil Arasındaki İlişki", Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: IV, S.:1-2, s. 413.

³⁴ KARAFAKİH, s.182.

³⁵ POSTACIOĞLU, İ.E., Şehadetle İspat Memnuiyeti Ve Hudutları, 2. B., İstanbul 1964, s. 204.

³⁶ BATTAL, A., "Açık Poliçe İle Açığa İmzalı Adi Senetlerin Karşılaştırması Ve Bir Sonuç", Yargıtay Dergisi, Cilt:xx, S.:1-2, Ankara 1994, s.93.

mesi hukuken mümkündür. Yeter ki senet, bu surette borç altına giren kim-
senin iradesine uygun olsun³⁷.

III. BEYAZA İMZA İLE SENETLERDEKİ ÇIKINTILARIN KARŞI- LAŞTIRILMASI

Senet düzenlendikten sonra, senette bazı noksanlar bulunduğu veya bazı yanlışlıkların farkına varılınca, çıkıntı yapılarak veya silinerek bu noksanlıklar giderilebilir veya yanlışlar düzeltilebilir ancak yapılan çıkıntı veya silintilerin ayrıca imza edilmesi gerekir. Aksi halde diğer tarafın inkarı halinde bunlar hükümsüz olur (HUMK. m. 298)³⁸.

Kazıntı ve silinti mahkemece, senedin manasına ve sıhhatine hanel getirecek mahiyette görülürse, senet kısmen veya tamamen hükümsüz sayılabilir (HUMK. m. 298)³⁹.

İmza atıldıktan sonra, senet metninde değişiklik yapılmış olması bakımından eklenti (çıkıntı) ve beyaza imza birbirine çok benzemektedir. Kanımızca aralarındaki fark; eklentide, eklentiyi yapan daha önceki mevcut metni göz önüne alarak ve önceki anlaşmayı tamamlayıcı nitelikte tamamlamalar yapmaktadır oysa beyaza imzada senet metni tamamen düzenlenmekte, yeni bir senet metni yaratılmaktadır. Başka bir ifadeyle, beyaza imzada daha önce olmayan bir hukuki durum yaratılıyor ancak eklentide bir senet metnine yapılan bir tamamlama mevcut. Bu noktada beyaza imzayı dar anlamda, sadece boş bir kâğıda imza atma olarak kabul etmemeliyiz. Geniş anlamda değerlendirmeliyiz.

Metnin uzunluğunun eklenti veya beyaza imza olarak nitelendirmede bir önemi yoktur. Önemli olan nokta yapılan düzenlemenin ilk metin olmaksızın, bir anlam ifade edip etmeyeceğidir.

Bu noktada özellikle piyasada hazır biçimde bulunan, kambiyo senetlerinin doldurulmasında durum ne olacaktır ? Örneğin, yetkili mahkemenin sonradan düzenlenmesi halinde bunu eklenti mi sayacağız yoksa boş imza

³⁷ BERKİN, N.M., "İspat Hukukunda Senet Delili Ve Yazılı Şekil", İ.Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.:XII, S.:1, s. 1177 vd., ERDOĞAN, s. 406.

³⁸ Bu konuda ayrıca bakınız: KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s.2180; BİLGE, s.491; ANDAY, s.281; BİLGE/ÖNEN, s. 556; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.402; ALANGOYA, s. 280;11. H.D., 18.01.1974 T., 1973/5134 E., 1974/65 K.,(YKD., Yıl: 1975, S.:1, s.89-91); 15. H.D. 21.06.1979 T.,1979/920 E., 1979/1516 K., (YKD., Yıl: 1980, S.:2, s. 264-265).

³⁹ Bu konuda ayrıca bakınız: BİLGE/ÖNEN, s. 556; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.402.

mı ? Türk Ticaret Kanunu'nun 592. maddesi, zorunlu unsurları olmaksızın kambiyo senetlerinin tedavüle çıkabileceğini düzenlemiştir. Dolayısıyla gerek zorunlu gerekse ihtiyari unsurları ihtiva etmeyen bir kambiyo senedinin karine olarak beyaz kambiyo senedi olarak kabulü gerekir.

Ancak her durumda beyaza imza olduğunu kabul etmek ispat yükü açısından ciddi sıkıntılar ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle beyaza imza mı yoksa eklenti mi olduğu konusunda kesin kural getirmek kanımızca doğru değildir. Eklenti, ayrıca imza edilmediği sürece inkarı halinde hükümsüz kalacağı için (HUMK m.298) bu durumda ispat yükü senedi elinde bulunduran (genellikle) alacaklıda olacaktır. Beyaza imzada ise ispat yükü eklentiden farklı olarak imza sahibi (genellikle) borçluda olacaktır. Her somut durumun özelliğine göre olayları değerlendirmek ve mümkün olduğunca beyaza imzayı daha dar yorumlayarak, eklenti konusunu ön plana çıkarmak böylece (ispat yükü açısından) taraflar arasındaki dengeyi sağlamak yerinde olacaktır.

IV. KAMBYO SENETLERİNDE BEYAZA İMZA

Kıymetli Evrak Hukuku'nda beyaza imza atılması ve beyaz (açık) kambiyo senedi düzenlenmesi mümkündür. Poliçe, çek veya bononun, kısmen veya tamamen boş olarak tedavüle çıkarıldığı, boşlukların aradaki anlaşmaya göre sonradan doldurulması işinin kambiyo senedi hamiline bırakıldığı uygulamada sık rastlanan durumlardandır.

A. Genel Olarak

Kambiyo senetleri bakımından imza mutlak gerekli şartlardandır. İmza ihtiva etmeyen bono, poliçe ve çek gerekli diğer unsurları ihtiva etse bile kambiyo senedi sayılamaz⁴⁰. Türk Ticaret Kanunu madde 668 hükmünden anlaşıldığı üzere imzanın el yazısı ile olması gerekir. Bunun yerine her hangi bir vasıta ya da el ile yapılan veya tasdik edilmiş olan bir işaret yahut resmi bir şahadetname kullanılamaz.

Sonuç olarak, düzenleyenin sadece mühür, parmak izi, kaşe yahut klişe imzaları ihtiva eden kambiyo senetleri mühür ve parmak izleri noter veya Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 297.maddeye göre ihtiyar heyeti ve mahallince maruf iki şahıs tarafından tasdik edilmiş olsalar bile kambiyo senedi olarak kabul edilemezler⁴¹. Borçlar Kanunu madde 15 son cümlede

⁴⁰ GÜLERŞEN, s. 56.

⁴¹ MOROĞLU, "Bonoda İmza", s.42 vd.; GÜLERŞEN, s. 55; UYAR, "Bonoda Geçerlik (Şekil) Koşulları", s. 386-387.

de ayrı olarak bu durum belirtilmiş ve “kambyo poliçesine müteallik hükümler mahfuzdur” hükmü getirilmiştir.

B. Poliçe

Poliçede, “poliçe” kelimesi, kayıtsız ve şartsız belirli bir meblağın havalesi, muhatabın ad ve soyadı, lehdarın adı ve soyadı, keşidecinin imzası, keşide tarihi zorunlu şekil koşulları olarak mutlaka bulunmalıdır (TTK m. 583)⁴².

Poliçede keşide yeri ayrıca ve açıkça belirtilmemişse, keşidecinin isminin yanında yazılı yerde, poliçenin keşide edilmiş olduğu kabul edilir (TTK m. 584/IV). Eğer poliçeye keşide yeri yazılmadığı gibi, keşidecinin isminin yanında da bir yer mevcut değilse, o senet poliçe sayılmaz (TTK m. 584/I).

Ödeme yeri ayrıca ve açıkça belirtilmemişse, poliçeyi ödeyecek kişi ya da kurumun adı yanında gösterilen yer, ödeme yeri sayılır (TTK m. 584/III). Eğer ödeme yeri ayrıca gösterilmediği gibi ödeyecek kimsenin ismi yanında da bir yer belirtilmemişse, düzenlenen senet poliçe sayılmaz (TTK m. 584/I).

Keşide ve ödeme yerinin, seçenekli olmasından dolayı poliçenin varlığı için gerekli olan bu şekil şartlarına doktrinde, alternatif zorunlu (mecburi) şekil koşulları denir⁴³. Belirttiğimiz zorunlu koşullardan birinin veya birkaçının yokluğu halinde senet poliçe sayılmamakla birlikte eğer koşulları varsa adi senet olarak kabul edilebilir.

Bu noktada “zorunlu koşulların” ne zaman, tam olarak yazılmış olması gerektiği sorusu akla gelmektedir. Acaba taraflar, aralarında anlaşarak, kanun gereği bulunması gereken mutlak zorunlu koşulların hepsini tam olarak içermeyen bir senet düzenleyip, bunu tedavüle çıkarabilirler mi ? Uygulamada bu konuda duyulan gereksinimleri göz önünde tutan kanun koyucu Türk Ticaret Kanunu 592. madde hükmüyle bu soruya olumlu yanıt vermiştir⁴⁴. Beyaz (açık) poliçeyi düzenleyen Türk Ticaret Kanunu 592. madde

⁴² KINACIOĞLU, N., Kıymetli Evrak Hukuku, 5. B., Ankara 1999, s.104-112; KUYUCAK, H.A., Ticaret Hukuku, İstanbul 1939, s.187-191;ERMAN, E.S., Poliçe-Bono-Çek Ve kambyo Senetlerine Ait Özel Takip Yolları, Ankara 1973, s.21; TESAL, R.D., Ticaret Hukuku, İstanbul 1984, s.277 vd.; İMREGÜN, O., Kara Ticareti Hukuku Dersleri,4. B., İstanbul 1977, s. 565-570; EROL, A.N., Takip Hukukunda Kambyo Senetleri, Ankara 1971, s. 25-31.

⁴³ UYAR, T., “Bonoda Geçerlik (Şekil) Koşulları”, Prof.Dr. Mahmut Tevfik Birsell'e Armağan, İzmir 2001, s. 392-394,(Yargıtay Dergisi, Cilt:16, S.:1-2, Ankara 1990); KINACIOĞLU, s. 112-113; KUYUCAK, s. 187 vd.;ERMAN, s. 21; TESAL, s. 277 vd.; İMREGÜN, s. 565-570; EROL, s. 25 vd.

⁴⁴ UYAR, “Bonoda Geçerlik (Şekil) Koşulları”, s. 377-378.

hükmü, Türk Ticaret Kanunu madde 690/II atfı ile bonolara ve Türk Ticaret Kanunu madde 730/III dolayısıyla da çeklere uygulanır⁴⁵.

Beyaz (açık) poliçe denince, tedavüle çıkarılırken tamamen doldurulmamış olan ve devreden devralana verdiği yetkiye uygun olarak tamamlanacak poliçe anlaşılır⁴⁶. Başka bir ifadeyle; tedavüle çıkarılırken unsurları tam olmayan, tarafların, doldurma yetkisine uygun bir şekilde hamil veya daha sonraki hamiller tarafından tamamlanmasını uygun gördükleri, doldurulunca baştan beri bütün unsurları tam bir poliçe gibi geçerli sayılan poliçe, "açık poliçe" veya "beyaz poliçe"dir⁴⁷. Keşideci, poliçeyi tam olarak düzenleyip devredebileceği gibi, beyaz bir kağıt üzerine imza atarak da verebilir. Beyaz (açık) poliçeye imza koyan kimse; açık poliçe tanzim etme niyetine sahip olmalı ve senedi devralana da tamamlama yetkisi vermelidir⁴⁸.

Beyaz (açık) poliçe ile eksik poliçe arasındaki farkı ortaya koymak gerekir. Beyaz (açık) poliçede taraflar, poliçenin ödenecek tutar, keşide tarihi gibi bazı noktalarını hatta imza dışında bütün unsurlarını bilerek açık bırakıp, bunların daha sonra her hangi bir hamil tarafından doldurulmasını böylece geçerli bir poliçenin oluşturulmasını amaçlamışlardır. Eksik poliçede ise, poliçenin şekil şartı olan öğelerinin bir ya da birkaçının ihmal, bilgisizlik veya başka bir sebepten dolayı eksik bırakıldığı poliçedir. Görüldüğü üzere beyaz poliçeyi, eksik poliçeden doldurma yetkisi ayırır. Eksik poliçede doldurma yetkisinin bulunmasına imkan yoktur. Çünkü tarafların bu yönde bir iradeleri mevcut değildir. Tarafların iradesinin, yani doldurma yetkisinin varlığı beyaz (açık) poliçeyi geçerli, doldurma yetkisinin yokluğu ise eksik poliçeyi, şekle aykırılık sebebiyle geçersiz kılar⁴⁹.

Açık bırakılan kısımları doldurmada bir sıra aranmadığı için sadece keşideci değil, aynı zamanda kabul eden muhatap veya ciranta bir açık poliçeyi tedavüle çıkarabilir. Açık poliçeye mecburi şekil şartları ile ilgili yazılar yazılırsa senet, tam poliçe olarak makale şamil şekilde hüküm ifade eder. Açık poliçe eksiksiz tanzim edilmiş bir poliçe gibi devredilir⁵⁰. Poroy, senedin en son ödememe protestosunun düzenlenmesi anına kadar doldurulabile-

45 POROY/TEKİNALP, Kıymetli Evrak Hukuku, 13. B., İstanbul 1998, s. 149; UYAR, "Bonoda Geçerlik (Şekil) Koşulları", s. 378.

46 EROL, s.32; KINACIOĞLU, s.131; İMREGÜN, s. 571; AKGÜN, M.Z., Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1966, s.57.

47 POROY/TEKİNALP, s. 148.

48 KINACIOĞLU, s.131; İMREGÜN, s. 571.

49 POROY/TEKİNALP, s. 149.

50 KINACIOĞLU, s.132 vd.; ERMAN, s. 60-62.

ceği görüşündedir⁵¹. Gürbüz de bu yönde görüş bildirmektedir. Türk Ticaret Kanunu 592.maddesinde öngörülen “tedavüle çıkma” deyiminden, keşideci tarafından senedin boş biçimde, devrettiği zilyede verme eylemi olarak değil, senet anlaşmaya uygun ya da aykırı biçimde doldurulmuş olsun yasada öngörülmüş bulunan zorunlu öğeleri içeriri biçimde ibraz, tahsil veya takip işlemine girişme biçiminde yorumlamakta zorunluluk olduğu kanaatini belirtmektedir⁵².

Açık poliçeyi doldurma hakkına sahip olan şahıs, açık poliçeyi anlaşmaya aykırı olarak doldurur ve buna dayanarak hak talebinde bulunursa bu durumda açık senedi veren kimse, senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu def’ini her zaman ileri sürmek imkanına sahip olup iddiasını yazılı bir belge ile ispatla mükelleftir⁵³.

Ancak, açık poliçeyi alan şahıs bunu anlaşmaya aykırı olarak doldurup devretmişse Türk Ticaret Kanunu 592. madde gereğince keşideci iyiniyetli yeni hamile karşı açık poliçenin anlaşmaya uyulmadan doldurulduğu def’ini ileri süremez. Fakat hamil poliçeyi kötü niyetle iktisap etmiş veya iktisap sırasında kendisine ağır kusur isnadı mümkün ise, anlaşmaya riayet edilmeden doldurma def’i ona karşı da ileri sürülebilir⁵⁴.

C. Bono

Türk Ticaret Kanunu 668-690. maddelerinde bonoya ilişkin özel hükümler getirmiş, diğer konularda poliçe hükümlerine atıfta bulunmuştur. Bono, bir ödeme vaadidir. Yani bono düzenleyen kimse, lehtara veya onun emrine belirli bir meblağ ödeme vaadinde bulunmaktadır⁵⁵.

Bonoda, yer alması gereken zorunlu şekil şartları vardır (TTK m.688). “Bono” veya “Emre Muharrer Senet” ibarelerinin (senedin altına ya da üstüne yazılması kabul edilemez mutlaka senet metninde yer alması gerekir); kayıtsız şartsız bir bedel ödeme vaadi içermelidir; lehtarın adı ve soyadı⁵⁶

51 POROY/TEKİNALP, s. 151.

52 GÜRBÜZ, A.H., “Ticari Senetlerde Bedelsizlik Sorunu”, Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1984, s. 304.

53 KINACIOĞLU, s.135-136; İMREGÜN, s. 571; EROL, s. 32.

54 KINACIOĞLU, s.135-136; ERMAN, s. 60 vd.; EROL, s. 32.

55 DERYAL, Y., “Bonoda Zorunlu Şekil Unsurları”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 60, S.:2002-1, s. 91.

56 “Bonolarda, lehtarın ad ve soyadının tedavülden önce açıkça yazılması gerekir. Senet tedavüle çıktıktan sonra zorunlu unsur olan lehtarın ad ve soyadı sonradan ikmal edilerek bu senede kambiyo senedi vasfı kazandırılmaz. Somut olayda, takibe dayanak senedin lehtar kısmına HAMİLİNE yazılmasına rağmen sonradan bu kelimenin yanına

(lehdar olarak ancak gerçek ve tüzelkişiler gösterilebilir, ticaret ünvanı değil sadece firma isminin yazılması ya da adi ortaklığın yazılması mümkün değildir); düzenleyenin imzası; tanzim tarihi mutlaka bulunmalıdır (TTK m. 688)⁵⁷.

Bonoda düzenleme yerinin gösterilmiş olması gerekir (TTK m. 688/VI). Eğer düzenleme yeri gösterilmemişse, senedi düzenleyen kimsenin adının yanında yazılı olan yer düzenleme yeri sayılır. Bonoda ödeme yeri de açıkça gösterilmelidir (TTK m. 688/IV). Ödeme yerinin gösterilmemiş olduğu durumlarda, "düzenleme yeri" ödeme yeri sayılır. Düzenleme yeri de gösterilmemişse, senedi düzenleyenin adının yanındaki yer hem "düzenleme yeri" hem de "ödeme yeri" sayılır. Senedi düzenleyenin adının yanında da her hangi bir yer yazılı değilse, senet bono niteliği taşımaz (TTK m. 689/III)⁵⁸.

Vade, bononun şekil unsurları arasında yer almakla birlikte (TTK m. 688/III), zorunlu bir şekil şartı değildir. Türk Ticaret Kanunu'nun poliçeye ilişkin 584 ve bonoya ilişkin 689 maddesine göre, Türk Ticaret Kanunu'nun 583.maddesindeki şekil zorunluluklarını içermeyen poliçe ve Türk Ticaret Kanunu'nun 688 maddesindeki şekil zorunluluklarını içermeyen bono, hukuken bono sayılmaz.

Beyaz poliçe gibi beyaz (açık) bono tanzimine de imkan vardır. Bu husus pek çok konuda poliçe hükümlerinin uygulamasını öngördüğü Türk Ticaret Kanunu madde 690/II'de açıklanmakta ve açık bonoyu, açık poliçeye ilişkin Türk Ticaret Kanunu 592.maddesine bağlamaktadır⁵⁹.

lehdarın ad ve soyadı yazılmıştır. Söz konusu senet kambyo senedi vasfı taşımadığından takibin iptali gerekir", 12.H.D., 22.03.2001 T., 2001/3934 E., 2001/4834 K., (Yargı Dünyası, S.:66, Haziran 2001, s. 80-81); "...kural olarak kambyo senetlerinde lehdar hanesine hakiki ve hükmi şahsın belirli şekilde yazılması şarttır. Ne var ki, lehdarın eksik ifade edilmesi ve bunun sonradan belirli hale dönüştürülmesi durumunda az yukarıda açıklanan kuralın tamamlanmış olduğunun kabulü gerekir. Dahası bononun bu yönde usulsüzlük durumunu bilen ve imzalayan borçlunun daha sonra bu eksikliğe dayanması Medeni Kanunun 2.maddesi ile bağdaşmaz. Öte yandan bononun ciro şeklinde lehdarın tam hüviyeti belirlenmiş olmakla eksikliğin tamamlanmış olduğu da açıktır...", YHGK., 20.12.2000 T., 2000/6-1826 E., 2000/1836 K., (Yargı Dünyası, S.:65, Mayıs 2001, s.13-15).

⁵⁷ DERYAL, s. 92 vd.; KINACIOĞLU, s. 247-249.; KUYUCAK, s. 266-268;ERMAN, s. 22; TESAL, s. 290; İMREGÜN, s. 591-592; EROL, s.76; ÖZDEMİR, H., "Kambyo Tahhütlerinin Şekil Bakımından Geçerliliğine Uygulanacak Hukuk", Prof. Dr. Nihal ULUOCAK'a Armağan, İstanbul 1999, s. 264.

⁵⁸ UYAR, "Bonoda Geçerlik (Şekil) Koşulları", s.392 vd.; DERYAL, s.92 vd.; KINACIOĞLU, s.248.; KUYUCAK, s.266-268;ERMAN, s. 22; TESAL, s. 290; İMREGÜN, s. 591-592; EROL, s.76.

⁵⁹ TESAL, s. 291.

Tedavüle çıkarılırken mevcut eksiklerin, daha sonra alacaklı tarafından bonoya konulması kararlaştırılarak, bono borçlu tarafından imzalanıp lehdara verilmişse, bu beyaz(açık) bonodur⁶⁰. Fakat bono düzenlenirken, bonodaki noksanlığın daha sonra bonoya konulması kararlaştırılmadan, bono borçlu tarafından imzalanıp lehdara verilmişse, ortada eksik bono vardır. Bir bononun “beyaz bono” olarak mı yoksa “eksik bono” olarak mı düzenlendiği konusunda çıkacak uyuşmazlıkta ispat yükü, bononun eksik bono olduğunu ileri süren borçluya düşer⁶¹.

D. Çek

Çekin muteber olması için, “çek” kelimesi, kayıtsız şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi, muhatabın ad ve soyadı, ödeme yeri, keşide günü ve yeri, keşidecini imzası bulunması gerekir⁶².

Beyaza imzalı bir kağıdı, poliçe ve bono haline getirmek mümkün olmakla birlikte, bu yolla çek düzenlemek mümkün değildir. 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun, çekin banka tarafından bastırılmasını öngörmüştür. Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının yayımlanan tebliğle düzenlenir. Bankalar tarafından verilen matbu çeklerde, çeki dolduran kişinin, yapacağı düzenlemeler ile türünü değiştirmesi olanaklı değildir⁶³.

Taraflar arasındaki anlaşmaya aykırı şekilde doldurulmuş beyaz çek ile çek tutarının tahrifi birbirine yakın kavramlardır. Birinde taraflar, aralarındaki anlaşmayı çek metnine geçirmemişler diğerinde ise geçirmişlerdir. Bu açıdan yaklaşıldığı vakit beyaz çekin anlaşmaya aykırı doldurulması durumunda Türk Ticaret Kanunu 724. maddenin uygulanabilmesi için üç şartında mevcut olduğu görülür. Bir sahtecilik yapılmış, banka bu sahtecilik üzerine ödemede bulunmuş ve bu ödeme sonucunda da keşideci zarara uğramıştır. Fakat keşidecinin beyaza imzalı olarak çek keşide etmesi kusurlu bir davranıştır. Muhatap bankanın keşideci ile lehdar arasındaki anlaşmadan haberdar

60 “Emre yazılı, yalnız keşide tarihi ve imza taşıyan açık senet düzenlenmesi kural olarak geçerlidir. Açık senet veren kişinin, muhatabınca senedin veriliş amacına ve tarafların anlaşmalarına aykırı biçimde doldurulması riskini de peşinen göze almış olması gerekir (TTK 592, 690)”; YHGK, 15.06.1994 T., 1994/310 E., 1994/401 K., (İlmi ve Kazai İhtihatlar Dergisi, Yıl:34, S.:403, Temmuz 1994, s. 10431-10432).

61 UYAR, “Bonoda Geçerlik (Şekil) Koşulları”, s. 390-391.

62 KINACIOĞLU, s.262 vd.; KUYUCAK, s.268-270; ERMAN, s. 24; TESAL, s. 293; İMREGÜN, s. 594 vd.; EROL, s. 170-172; POROY/TEKİNALP, s. 255-261.

63 BATTAL, s.98.

olması mümkün değildir dolayısıyla banka kusursuzdur. Türk Ticaret Kanunu madde 724 gereğince, keşideci hafif bir kusurundan bile sorumlu olduğuna göre keşideci beyaza imzalı çek nedeniyle sorumludur ve banka sorumlu tutulamaz⁶⁴.

Türk Ticaret Kanunu madde 724'ü zorlayarak beyaz çek durumunda, ödeme yapan bankanın sorumlu olmayacağı sonucuna ulaşmak mümkün değildir. Çünkü beyaz çek düzenleyen keşideci, çekin tedavül özelliğine sahip olduğunu bilmekte ve buna rağmen çeki beyaza imzalı olarak tedavüle çıkarmaktadır. Bundan dolayı, beyaz çek imzalayan kişi, görünüşe itimat prensibi gereğince, bunun sonuçlarına katlanması gerekir. Kaldı ki, beyaz çekin anlaşmaya aykırı doldurulması Türk Ticaret Kanunu madde 724 anlamında sahtecilik değil, emniyeti suiistimaldir. Türk Ticaret Kanunu 724. maddenin uygulanabilmesi için sahte ya da tahrif edilmiş bir çekin mevcut olması gerekir⁶⁵. Beyaz çekte ise sahte veya tahrif edilmiş bir çek değil, anlaşmaya aykırı olarak doldurulmuş bir çek bulunmaktadır ve Türk Ticaret Kanunu 724. maddeyi uygulama olanağı bulunmamaktadır.

E. Beyaza İmzalı Kambiyo Senetlerinin 3. Kişilere Etkisi

Tedavüle çıkarılırken tamamen doldurulmayan kambiyo senedi sırf bu sebeple geçersiz sayılamaz (TTK m.592)⁶⁶. Bu halde borçlu lehbara veya kötü niyetli hamillere karşı senedin boş bırakılan yerlerini anlaşmaya aykırı şekilde doldurulduğunu iddia ve ispat edebilir⁶⁷.

⁶⁴ PASLI, A., "Sahte Ve Tahrif Edilmiş Çek", İstanbul Barosu Dergisi, S.: 3, Eylül 2000, s. 644-645.

⁶⁵ POROY/TEKİNALP, s. 288-289; İNAN, N./KIVANÇ, S., "Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Çeke ilişkin Kararları", Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1984, s.157.

⁶⁶ "Metni, keşideci ile lehdar arasında varılan anlaşmaya göre sonradan doldurulmak üzere, tanzim tarihini ve diğer kanuni unsurlarını ihtiva etmeksizin yalnızca keşidecinin imzasını içeren beyaz kambiyo senetleri ihdas edilebilir ve tedavüle çıkarılabilir. Beyaz kambiyo senetlerinin ancak bu tür senetler için kanunen belirlenen zorunlu unsurları içermeleri koşulu ile düzenlenebilecekleri kanunen bulunması zorunlu unsurları (örneğin tanzim tarihleri) boş bırakılmak sureti ile kambiyo senetlerinin tedavüle çıkarılmalarının mümkün olamayacağı görüşü, ticari hayatın gereklerine ve Türk Ticaret Kanunu 592.maddesi hükmünün konuluş amacına aykırıdır", (HGK, 07.06.1974 T., 1971/112 E., 1971/663 K.; CANBOLAT/CANBOLAT, s. 30); "Tedavüle çıkarılırken, tamamen doldurulmamış bulunan ticari senetler sırf bu sebeple geçersiz sayılamaz..", YİİD., 10.07.1965 T., 1965/5978 E., 1965/8763 K. (Ankara Barosu Dergisi, Yıl:1966, S.:5, s. 966).

⁶⁷ İNAN, A., Notlu Ve İzahatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Ve İlgili İçtihatlar, Ankara 1969, s. 130; AKGÜN, s.58; "Dava, vade ve tanzim tarihleri boş olarak verilen senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu iddiasına ilişkindir. Türk Ticaret Kanunu

Beyaz (açık) kambiyo senetlerini, doldurma yetkisi ile birlikte devralan kişi senedi bu durumda iken bir başkasına devredebilir. Bir başka ifadeyle, beyaz kambiyo senedini, sadece anlaşmaya taraf olan kişi değil, onun devre-deceği başka kişiler tarafından da doldurulabilir. Ancak devralan da, beyaz senet anlaşması hükümlerine bağlıdır. Bu biçimde devirle, kambiyo senedinin mülkiyeti ile birlikte senedin boş yerlerini doldurma hakkı da geçer⁶⁸.

Açığa atılmış bir adi senedin, doldurma anlaşmasına aykırı olarak sonradan tamamlanması halinde bu iddia, ilk alacaklıya olduğu gibi senede bağlı alacağı temellük eden sonraki alacaklıya karşı da iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın ileri sürülebilir. Fakat beyaz kambiyo senedinin, doldurma anlaşmasına aykırı olarak doldurulduğu savunması iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemez. Bu yasak, kıymetli evrakın tedavül kabiliyetinden doğan mücerretliğinin bir sonucudur⁶⁹.

Kambiyo senedinin, aradaki anlaşmaya aykırı olarak doldurulmuş olduğu iddiası "nisbi def'iler" arasında yer alır. Nisbi def'iler, belirli bir senet borçlusu tarafından belirli senet alacaklısına karşı ileri sürülebilirler. Beyaza imzalı kambiyo senedinin, aradaki anlaşmaya aykırı olarak doldurulmuş

669. madde yollamasıyla bonolarda da uygulanması gereken aynı kanunun 592. maddesinde, bir senedin tamamen doldurulmadan tedavüle çıkarılmasının mümkün olduğu, anlaşmaya aykırı olarak doldurulmuş bulunduğu yolundaki iddianın Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 290 gereğince usulen kanıtlanması gerektiği öngörülmüştür" 19.H.D., 03.06.2001 T., 2001/1568 E., 2001/5172 K., (Yargı Dünyası, S.: 71, Kasım 2001, s. 82-83); "...Türk Ticaret Kanununun 690 ncı maddesi gereğince bonolar hakkında uygulanması mümkün olan aynı kanunun 592 nci maddesine göre, aradaki anlaşmalara aykırı olarak doldurulduğu ispat edilen bonoların iptali istenebilir. Olayda dava konusu bono açığa imza atılmak suretiyle ve teminat olarak davalıya verilmiş olduğuna göre, davalının alacağının neden ibaret olduğunu usulen kendisine ispat ettirilerek ancak bu meblağ için bono geçerli sayılacağından, başka bir ifade ile davalının alacaklı olduğu miktar dışında kalan meblağ için bononun iptali gerektiği halde", 11. H.D., 13,12,1974 T., 1974/4061 E., 1974/3612 K., (YKD., Yıl:1997, S.: 11, s.1568); "...takip konusu emre muharrer senetler, Türk Ticaret Kanunu'nun 688. maddesinin öngördüğü bütün unsurları taşıyan (bono) niteliğindedir. Aynı Kanununun 690. maddesi yolu ile, bonolar hakkında da uygulanması gereken 592. madde hükmüne göre, bir kambiyo senedinin, bazı yerlerinin sonradan doldurulup tedavüle çıkarılması, senedin kambiyo senedi olması niteliğini etkilemez. O halde, açığa imza suretiyle düzenlenen senet anlaşmaya aykırı şekilde doldurulduğu ispat edilmedikçe geçerli sayılır. Diğer taraftan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun karşı def'i olarak ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler, değeri ne olursa olsun tanık ile ispat edilemez. Yine Usulün 289. maddesine göre, senetle ispatı gereken hususlarda, karşı tarafın açık muvafakatı halinde tanık dinlenebilir", 15. HD., 06.06.1983 T., 1983/1724 E.,1983/1584 K..

68 GÜRBÜZ, s. 306.

69 BATTAL, s. 93.

olduğu iddiası borçlu tarafından iyiniyetli hamillere (üçüncü kişilere) karşı ileri sürülemez (TTK m. 592, 690/II, 730/III)⁷⁰. Bir poliçeyi, çeki veya bonoyu iktisabeden iyiniyetli hamilden doldurulmuş bulunan unsurların doğru olup olmadığını incelemesi istenemeyeceği gibi beklenemez de⁷¹. Senet borçlusunun senedin rızası hilafında tedavüle çıkarılmasında hiçbir kusuru olmasa da iyiniyetli 3.kişinin iktisabı korunmalıdır⁷². Tedavüle çıkarılırken tamamen doldurulmamış senedin, aradaki anlaşmalara aykırı bir şekilde doldurulduğu iddiası, senedi kötü niyetle iktisap eden veya iktisap sırasında kendisine ağır kusur yüklenmesi mümkün olan taşıyıcısına karşı da ileri sürülebilir⁷³.

Türk Ticaret Kanunu madde 592, geçerli sayarak beyaz kambiyo senetleri lehine bir karine koyduğu için, eksik poliçe, bono, çek iddiasında bulunan, bu iddiasını ispat ile yükümlüdür. Diğer taraftan, eksik poliçeyi devralan iyiniyetli üçüncü kişi, hukuki görünüş kuralı uyarınca korunur. Çünkü eksik poliçe, bono ve çeki keşide eden kişi, imzası ile açık bir kambiyo senedi düzenlediği görüntünü oluşturmuştur⁷⁴.

V. İRADE FESADI HALLERİ (HATA, HİLE, İKRAH)

Hilede, kişinin iradesi ile beyanı arasında bir uyumsuzluk doğmuştur. Ancak bu uyumsuzluğun sebebi kişinin kendi yanılığsı değil, başkası tarafından yanıltılmasıdır. Burada, sözleşme yapan taraflardan biri sözleşmeyi kurmak için kasıtlı olarak yanıltılmış veya aldatılmıştır. Bir kimseyi, irade beyanında bulunmaya özellikle de sözleşme yapmaya sevk etmek için, onda kasten hatalı bir kanaat uyandırma veya esasen mevcut olan hatalı bir kanaati

⁷⁰ UYAR, T., "Kambiyo Senetlerinde Def'iler", Manisa Barosu Dergisi, Yıl: 19, S.: 74, s. 39 vd.; BUDAK, L./ÇELİK, Ş., "Emre Yazılı Senetlerde Def'iler", Adalet Dergisi, Yıl: 79, S.: 6, Kasım-Aralık 1998, s. 47-48; CANBOLAT, S./CANBOLAT, B., Menfi Tespit Ve İstirdat Davaları, Ankara 1987, s. 28; POROY/TEKİNALP, s. 149.

⁷¹ MOROĞLU E., "Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri", Prof.Dr. FAHİMAN TEKİL'in Anısına Armağan, İstanbul, 2003, s.157.

⁷² YİĞİT İ., "Hamile Yazılı Senetlerde Senedin Rıza Hilafına Tedavüle Çıkarıldığı Defi", Prof.Dr. FAHİMAN TEKİL'in Anısına Armağan, İstanbul, 2003, s. 538.

⁷³ AKGÜN, s. 125, 11. H.D.,18.01.1974 T., 1973/5134 E., 1974/65 K.(YKD., Yıl:1975, S.:1, s. 89-91).

⁷⁴ POROY/TEKİNALP, s. 149.

koruma veya sürdürme fiiline hile denir. Hilenin sebep olduğu irade sakatlığı, irade beyanında değil iradenin oluşmasında meydana gelmektedir⁷⁵.

Kişinin iradesi ile beyanı arasındaki uyumsuzluk, sözleşmenin diğer tarafının ya da onun bilgisi dahilinde bir başkasının eylem ve davranışları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle hatada yanılma, hilede ise yanıltılma vardır. Hile bir çok hallerde haksız fiil, hatta suç teşkil eden bir eylemdir⁷⁶.

Sözleşmelerin hata, hile ve batıl olduğu iddiaları şahitle ispat edilebilir. Esasen burada bir vakıa ispat edilmekte olduğu için her türlü delile başvurulması mümkündür⁷⁷.

Beyaza imza durumunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 293/5 anlamında bir hileden söz edemeyiz. Çünkü bu durumda imzalı boş kağıt, imzayı veren taraftan hile ile alınmış değildir. Beyaza imza eden kimse, anlaştıkları gibi doldurması maksadıyla ve itimat ederek imzayı vermiştir. Karşı tarafça bu güvenin kötüye kullanılmış olması, hile teşkil etmez⁷⁸. Bu durumda senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğu tanıkla ispat edilemez. Fakat beyaza imza o kimseden hile ile alınmış ise bu durumda tanık dinlenebilir⁷⁹.

Başka bir deyişle hilenin söz konusu olabilmesi için, imzalı boş kâğıt (mesela senet borçlusu) irade dışı olarak, hileli yollara başvurularak alınmış olması gerekir. Ancak bir kimseye itimat edilerek ve aralarındaki anlaşmaya uygun olarak doldurulmak üzere verilmiş olan beyaza imza durumunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 293/5 anlamında bir hile söz konu-

75 EREN, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. B., İstanbul 2001, s. 368-369; AYBAY, A., Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul 1974, s. 61; BİRSEN, K., Borçlar Hukuku Dersleri, 4. B., Cilt: 1, İstanbul 1967, s. 69, BAŞTUĞ, İ., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İzmir 1977, s. 109-112.

76 KILIÇOĞLU, M. A., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. B., Ankara 2002, s. 116-117.

77 ERDOĞAN, s.404; KORAL, R., Takdiri İspat Vasıtaları, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt:XII, S.:1, s.1167 vd.; BELGESAY, M.R., Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. B., Cilt:II, İstanbul 1940, s.158.

78 "Bono düzenlemek iradesiyle imzalanan bononun, lehdar tarafından keşidecinin bonoyu imzalarken öngördüğü saik dışında kullanıldığı iddiası, senede karşı tanık dinlenmesine cevaz veren gerçek anlamda bir hile değildir, itimada dayanan işlemin kötüye kullanıldığı iddiasıdır. Böyle bir iddianın tanıkla ispatı mümkün değildir", 11.HD., 12.02.1991 T., 1989/5810 E., 1991/868 K.,(YKD, Yıl:1991, S.:6, s. 882-884).

79 KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s.2403-2404; KURU, Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı), s. 483; "Beyaza imzanın hatta veya hile ile alındığı sabit olmadıkça bu belgenin aksi ancak yasal delillerle kanıtlanabilir. 22/12/1973 tarihli belgenin metin kısmının davacı tarafından sonradan doldurulduğu tanıkla ispat olunamaz...", (13.HD., 12.11.1980 T., 1980/4411 E., 1980/5805 K.).

su değildir⁸⁰. Yargıtay da, aşağıdaki örnek kararında görüldüğü üzere bu yönde görüş belirtmektedir:

"...Davacı, yönetiminde görevli bulunduğu kooperatifin işlerinde kullanılmak üzere imzaladığı boş kağıtları, kooperatifin muhasip üyesine verdiğini, davalının bunları hileyle eline geçirip gizleyerek, bilahare borç senedi haline dönüştürdüğünü ileri sürmüştür. Davacının bu iddiasının, davalının haksız fiiline ilişkin bulunduğu, eş söyleyişle boş kağıdın hile yoluyla ele geçirildiğinin ileri sürülmemekte olduğu açıktır. Hemen belirtmelidir ki, davalı tarafından dayanılan ve kullanılan ifadelerden mahkemece de hükme esas alındığı anlaşılan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.05.1979 gün ve 1979/483 karar sayılı kararı ile aynı doğrultudaki diğer Daire ve Genel Kurul kararları, imzalı boş kağıdın kendisine verildiği kişi tarafından anlaşmaya aykırı şekilde doldurulduğu iddiasının ileri sürüldüğü uyumsuzluklara ilişkin olup, böyle bir kağıdın başkası tarafından hukuka aykırı şekilde ele geçirilip doldurulduğunun iddia edildiği durumlarda, anılan kararlarda benimsenen ilkelerin uygulama yeri bulunmamaktadır. Somut olayda davacı, açıkça hile iddiasını ileri sürmüştür. İmzalı boş kağıdın hile yoluyla ele geçirildiği iddiası, her türlü delille ve bu meyanda tanıkla ispat olunabilir. Esasen, doğası gereği hilenin yazılı delille kanıtlanması hukuken olanaklı da değildir..."⁸¹.

4. Hukuk Dairesi, 15,04,1960 günlü 1960/2444 E.,1960/3766 sayılı kararında; *"...ancak beyaz imza alınıp verilmesi hallerinde taraflar arasında karşılıklı ve kuvvetli emniyete dayanan samimi münasebetler mevcuttur. Esasen böyle bir münasebet bulunmazsa beyaz imza alınıp verilmesi düşünülemez, bu durumda beyaz imza verenin diğerinden beyaz imza aldığını gösteren bir yazı istemesi için filli mahiyeti bakımından söz konusu edilemez. Kaldı ki, iddia bir taraftan suiistimal edilen emniyeti dolayısıyla hile iddiasına dayanmaktadır. Her iki bakımdan da, hadisede şahit dinlenmesi usulün 393.maddesinin 4 ve 5. bentlerine uygundur"* şeklinde yanlış bir karar ver-

⁸⁰ ÜSTÜNDAĞ, s. 664-665.

⁸¹ 13. H.D., 12.10.1999 T., 1999/5372 E., 1999/6920 K., (TUTUMLU, M. A., Medeni Yargılama Hukukunda Delillerin İleri Sürülmesi, Ankara 2002, s. 154-155).

miş fakat daha sonraki tarihli kararlarında isabetli olarak, bu görüşünü terk etmiştir⁸².

Senedin boş vaziyette ve bedelsiz olarak imza edildiğine dair iddialar, sonuç olarak senedin aksini iddia etmektir ve iradeyi bozan sebeplerden hata ve hilenin varlığı bu durumda söz konusu olamaz. Çünkü hile veya hatanın kanuni unsurları yoktur⁸³.

Bir kimsenin, diğer tarafı sözleşme yapmaya sevk etmek amacıyla, bile- rek korku yaratmasına veya mevcut bir korkudan yararlanmasına ikrah denir⁸⁴. İkrahta, kişinin iradesi ile beyanı arasındaki uyumsuzluk üzerinde zor kullanılmasından ya da korkutulmasından kaynaklanmıştır. Zira kişi, tehdit altında bir irade varmış gibi beyanda bulunmuştur⁸⁵. Tehdit, normal olarak taraflardan birinin diğerini korkutmasıyla olur. Fakat, taraflardan biri üçüncü bir şahıs tarafından tehdit edilse bile ikrah sebebiyle hükümsüzlük gerçekleşebilir. Üçüncü kişi tarafından ikrahın bilinmesi, hileden farklı olarak sözleşmenin hükümsüz sayılıp sayılmaması bakımından hiçbir rol oynamaz⁸⁶. İkrahtan iddiası varsa, bu iddia Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 293. maddeye uygun olarak tanıkla ispat edilebilir.

VI. BEYAZA İMZA İDDİASININ İSPATI

İspat külfetinin kimin üzerinde olduğu önemlidir. Genel kural olarak iddiayı ispat iddia edene düşer⁸⁷. Senet, borç altına girenleri getireceği sonuç-

82 "Senede bağlı bir alacak iddiasına karşı, beyaz imza şeklinde verilen belgenin davacı tarafca itimadı suiistimal ile doldurulduğu iddiası tanık ile ispat edilemez..." 4. H.D., 17.03.1966 T., 1966/11178 E.,1966/3759 K.; "boş kağıda imza atıp, karşısındakine verdiği ileri süren kişi, bu kağıda zararlandırıcı yazılar yazıldığını tanıkla ispat edemez...", 4.H.D., 17.03.1966 T.,1966/3624 E.,1966/3397 K.; (CANBOLAT/CANBOLAT, s. 42).

83 ERDEMİR, s. 1263.

84 EREN, s. 373; AYBAY, s. 62; BİRSEN, s. 75; BAŞTUĞ, s. 113 vd.

85 KILIÇOĞLU, s. 121.

86 TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 450-451.

87 ERTEM, A.T., "Beyyine", Adalet Dergisi, Yıl:39, S.:1, Ocak 1948, s. 746-447; "Senedin karşılıksız olduğu, açığa bir imza ile verilip diğer unsurlarının anlaşmaya aykırı doldurulduğunun ispatı müddeiye düşer...", TD., 23.01.1986 T., 1986/3160 K., (CANBOLAT/CANBOLAT, s. 30); "...beyaza imzalı bir senedi imzalayan kişi senedin aradaki anlaşmaya aykırı şekilde doldurulduğunu lehbara ve kötü niyetli hamillere karşı iddia ve ispat hakkına haizdir", YİİD., 10.07.1965 T., 1965/5978 E., 1965/8763 K., (Ankara Barosu Dergisi, Yıl:1966, S.:5, s. 966); 19. HD., 21.09.1999 T.,1999/4472 E.,1999/5076 K.; 19. HD.,17.12.1993 T.,1992/11886 E., 1993/8720 K.; 19. HD., 21.09.1999, 1999/4472 E., 1999/5076 K.

ları düşünmeksizin, ani kararlar vermekten korumak amacına yönelik olması dolayısıyla usul hukukumuzda kesin deliller arasında düzenlenmiştir⁸⁸. Beyaza imza atılmak suretiyle düzenlenen senet anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu kanıtlanmadıkça geçerli sayılır. Öte yandan def'i olarak ileri sürülen ve senedin hüküm ve gücünü ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler, değeri ne olursa olsun şahitle kanıtlanamaz⁸⁹.

Yargıtay, beyaza imza iddiasının ispatı konusunda, aşağıda verilen örnek kararlarda görüleceği üzere çelişik kararlar vermektedir⁹⁰.

“Davacı kendisi ve diğer çalışanlardan belediye başkanı ve yetkilileri tarafından 1993 yılında imzalı boş kağıtlar alındığını ve daha sonra üstlerini doldurularak işleme konulduğunu ancak istifa etmelerini gerektiren bir neden olmadığını belirtmiştir. Mahkeme ancak yazılı belge ile ispatlanması gerektiğini belirterek dinlenen tanık beyanlarına değer vermemiştir.

...beyaz imza alınıp verilmesi hallerinde taraflar arasında karşılıklı ve kuvvetli emniyete dayanan bir münasebetin mevcut olduğu kabul edilmektedir. Böyle bir münasebet bulunmasa beyaz imza alınıp verilmesi düşünülemez. Bu durumda beyaz imza verenin diğerinden, beyaz imza aldığını gösteren bir belge istenmesi işin mahiyeti söz konusu edilemez. Kaldı ki, iddia bir taraftan davacının suiistimal edilen emniyeti dolayısıyla hile iddiasına da dayanmaktadır. Her iki bakımdan da davacını olayda şahit dinletmesi Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 293/4-5 bentlerine de uygundur. Bu durumda mahkemece yapılacak işlem tanık sözlerini değerlendirmek suretiyle davacının kadem ve kötü niyet tazminat isteklerinde haklı olup olmadığını belirlemekten ibarettir”⁹¹.

“...beyaz imza alınıp verilmesi hallerinde taraflar arasında karşılıklı ve emniyete dayanan samimi münasebetler mevcuttur. Esasen böyle bir münase-

⁸⁸ BERKİN, N. M., “Senetle İspat Mecburiyeti Ve Kaidenin İstisnaları”, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.: XVI, S.: 1-2, s. 803 vd.

⁸⁹ “Davacı, dava konusu yaptığı emre muharrer senedi, sadece imzalayıp davalıya verdiğini ve davalının da anlaşma hilafına senede istediği yüksek bir meblağı yazarak o şekilde doldurulduğunu iddia ettiğine göre, bu iddia Türk Ticaret Kanunu 600 ve 590 maddeleri hükümlerine tevfikan ancak yazılı delille ispat edilebilir...”, YHGK, 18.05.1979 T., 1977/654 E., 1979/483 K., (CANBOLAT/CANBOLAT, s. 30).

⁹⁰ “...açığa imza atılmak suretiyle düzenlenen senedin aradaki anlaşmaya aykırı doldurulduğu iddiası, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’ nun 290. maddesine göre yazılı delille kanıtlanmalıdır. Muvafakat edilmediği halde tanık dinlenerek iddianın sabit olduğu kabul edilemez”, 19. HD., 17.12.1993 T., 1998/5238 E., 1998/5445 K., (YKD, Yıl: 1994, S.: 12, s. 1963).

⁹¹ 9. H.D., 13.12.2000 T., 2000/13464 E., 2000/18865 K., (YKD, Cilt:27, Yıl:2001, S.:7, s. 1011-1012).

sebet bulunmazsa beyaz imza alınıp verilmesi düşünülemez. Bu durumda bu durumda beyaz imza verenin diğerinden, beyaz imza aldığını gösteren bir yazı istemesi için fiili mahiyeti bakımından söz konusu edilemez...”, (4. HD., 15.04.1990, 1960/2444 E., 1960/3766 K.). Bu kararı kendisine dayanak alan, Öcal tanıkla ispatın mümkün olması gerektiğini savunmaktadır. Gerekçe olarak da; beyaz imza sahibi, beyaz imzayı karşı tarafa güvendiği için vermektedir. Bu güven dolayısıyla da karşı taraftan ispat bakımından bir belge alamamaktadır. Aksi halde, yani güvenin bulunmaması halinde senet alma değil, beyaza imzanın verilmemesi gerekir. Karşısındaki şahsa güvenmeyen kimse ,karşı tarafın elinden senet almayı mı tercih eder yoksa hiç imza vermemeyi mi ? Hiç şüphesiz ki imza vermemeyi tercih eder⁹².

Her ne kadar bu gerekçe hayatın olağan akışına ve hakkaniyete uygun olsa da, sırf bu nedenle senetle ispat kuralının uygulanmaması mümkün değildir. Aksinin kabulü, senetle ispat kuralının istisna bir hale gelmesi ve beyaz imza iddiası ile (karşı tarafın senede dayandığı) her durumda tanık dinletilebileceği gibi istenmeyen ve Usul Hukuku Sistemimiz ile uyuşmayan bir sonuca bizi götürür. İrade bozukluğu hallerinin unsurları bulunmaksızın, beyaza imza hallerinin tanıkla ispatına cevaz verilirse, aslında baştan sona kadar borçlunun eseri olan senetlere karşı da gerçeğe ilgili olmayan, beyaza imzanın suiistimal edilmiş olduğu iddiasının ileri sürülmesine bir engel kalmayacağı gibi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 290.maddesinin açıkça ihlali yolu da açılmış olacaktır⁹³.

Beyaza imzanın karşı tarafa verilmiş olması, güvene dayalı olabileceği gibi halin icabı gereği de verilmiş olabilir. Kanımızca; karşı tarafa güvenerek beyaza imza vermeden kasıt, rızai bir şekilde beyaza imzanın karşı tarafa verilmesidir. Kaldı ki, beyaza imzanın mevcut olduğu her durumda karşı tarafa itimat mevcut değildir. Olsa olsa beyaza imzalı kâğıdın anlaşmaya

⁹² ÖCAL, A., “Beyaz İmzada İspat Şekli”, Adalet Dergisi, Yıl: 53, S.:1, Ocak 1962, s. 423-426.

⁹³ ÜSTÜNDAĞ, s. 663; “...davalının telaşla gelip kendisinden inşaatla ilgili olarak bir dilekçe verilmesi gereğinden söz edip bu dilekçeyi yazıp vermesini istediğini, fakat kendisinin zamanın darlığı yüzünden davalıya olan itimadına binaen ben hemen gideceğim diyerek boş kağıda bir imza atıp davalıya verdiğini davalının ise boş belgeyi onbeş bir liralık bir borç senedi olarak doldurduğunu ileri sürerek belgenin iptalini istemiştir. Yukarıda da açıklandığı gibi boş imzanın davalının itimadı üzerine verildiği dilekçedeki açık sözlerden, hiçbir yoruma meydan bırakmayacak şekilde anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca davalının bu beyaz imzayı davacının iradesini bozan (hata, hile gibi) sebeplerle olmadığı, bizzat davacını iddiası ile de gerçekleştirmiş olmaktadır. Bu duruma ve özellikle hata ile hileye delalet edecek bir vakta ileri sürülmediğine göre, olayda tanık dinlenmesi mümkün değildir”, 4. HD., 16.01.1978 T., 1977/3949 E., 1978/327 K.

aykırı doldurulmayacağı yönünde, imzayı verende, bir inanç ya da temenni mevcut olabilir.

Örneğin; uygulamada da rastlanan, yeni işe girecek bir işçinin işyeri sahibine verdiği beyaza imzalı kağıt itimat üzerine değil, işe alınmama kaygısı nedeniyle, işyeri sahibi ile ters düşmemek için verilmesidir⁹⁴. Burada önemli olan nokta, beyaza imzalı kâğıdın, rızai olarak karşı tarafın hakimiyet alanına girmiş olmasıdır.

Uyuşmazlık öncesi bir delil sağlama imkanının bulunması, ilgili kişiye iddiasının inandırıcı bir şekilde ortaya konulabilmesi açısından, adeta bir delil sağlama yükü veya delil oluşturma yükü getirmektedir⁹⁵. Beyaza imzanın verildiği tarafın, elindeki belgenin anlaşmaya aykırı doldurulma ihtimali, imza verilirken göz önüne alınmış ve bu doğrultuda karşı taraftan belge alınmış olması gerekirken bu riski dikkate almayan kişinin, bunun sonuçlarına da katlanması normaldir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 309 vd. maddeleri de her ne kadar imzaya yönelik olarak düzenlenmiş olsa da, mahiyetine aykırı düşmedikçe, yazının incelenmesinde de kıyasen uygulanabileceklerdir. Bu çerçevede beyaza imza iddiasında bilirkişi deliline de başvurmak mümkün olmakla birlikte, kesin bir kanı oluşturmaması mümkün olmadığı için, bilirkişi raporu tek başına yeterli değildir⁹⁶.

94 "...dilekçenin işe girerken boş olarak imzalatıldığı iddiasının...". 9. HD., 22.04.1999 T., 1999/6998 E., 1999/7641 K., (YKD, Cilt:XXVI, Yıl: 2000, S.:11, s. 1689).

95 KONURALP, H., Medeni Usul Hukukunda İspat Hukukunun Zorlanan Sınırları, Ankara 1999, s. 35.

96 "Mahkemece belgedeki metin aralıklarının imzaya denk düşürülmek için birer satır atlanarak sayfanın doldurulduğu satırların metinde muntazam ve aynı çizgi üzerinde gibi yazılmasına rağmen isimlerin aynı çizgi üzerinde kalmadıkları bu nedenle metnin imzadan sonra yazılmış olabileceği şeklindeki bilirkişi raporu benimsenerek davanın reddine karar verilmiştir.

Hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir.

Davalı boş kağıda attığı imzanın üst tarafının aleyhine doldurulup, borçlandırıldığını savunmuştur. Şu durum itibarıyla uyuşmazlık muameleden doğduğu açıktır. Açığa atılmak suretiyle tanzim olunan senet anlaşmalara aykırı biçimde doldurulduğu usulen ve yasal delillerle kanıtlanmadığı takdirde hukuken geçerlidir. Yazılı delil karşısında tanık dinletilmesine ilişkin istem karşı tarafın açık muvafakati olmaksızın kabul edilemez.

İmzalı boş kağıdı karşısındakine veren kimse onun üzerine kendisini zararlandırıcı mahiyette ilaveler yapılabileceğini bilir. Bu nedenle doğacak tehlike ve rizikoları ilk başta kabul etmiş sayılır. Mahkemenin bu yönü gözden kaçırarak hukuken geçerli senede rağmen bilirkişi görüşüne dayanarak davanın reddetmesi usule ve yasaya aykırıdır, hükmün bozulması gerekir", 13. HD., 25.12.1986 T., 1986/5422 E., 1986/6679 K.

Gerek 24.03.1989 tarihli, 1988/1 esas, 1989/2 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararı ile gerekse yerleşik Yargıtay içtihatları ile beyaza imza durumunda irade bozukluğu halleri saklı olmak üzere, tanık dinlenemeyeceği ancak senetle ispat edilebileceği hususunda görüş birliği mevcuttur⁹⁷. Bu nedenle beyaza imza iddiası tanıkla değil ancak senetle ispatlanabilir.

VII. CEZA HUKUKU AÇISINDAN BEYAZA İMZA

Beyaza imzanın kötüye kullanılması, Türk Ceza Kanunu'nda mala karşı işlenen suçlar babında ve emniyeti suiistimal hükümleri arasında düzenlenmiştir. Açığa atılan imzalı bir kâğıt veya imza içeren bir doküman veya miktarı sonradan yazılmak üzere faile belirli bir amaç için verilen senedin, senedi veren mağdur aleyhine hukuken geçerli olacak şekilde doldurulması güveni suiistimal sayılmış ve fail cezalandırılmıştır⁹⁸. TCK'da açığa imzalı kâğıdın faile "tevdi" edilmiş olması belirtilmiştir. Kanun basit bir teslimden değil daha ziyade bir emniyeti ifade eden tevdi den bahsetmektedir. Tevdiin imza sahibi tarafından bizzat yapılması şart olmayıp onun adına başkası tarafından da tevdiin yapılması mümkündür⁹⁹. Beyaza imzalı bir kâğıdı, anlaşmaya aykırı olarak dolduran kişi, bununla belgeyi kendisine verenin güvenini kötüye kullanmış olur ve Türk Ceza Kanunu 509/1 maddeye göre cezalandırılır¹⁰⁰. TBMM Adalet Komisyonunda kabul edilen yeni Türk Ceza

97 "Davalı vekili, davacının müvekkiline sadece dükkan adresi ile isim ve soyadı bulunan bir kağıda imzasını atıp vermesini, bu belgeyi Torbalı Vergi Dairesi'ne ibraz edeceğini söyleyerek hile ve tesise kullanmak suretiyle boş bir kağıt aldığını, daha sonra kağıdın üst tarafını daktilo ile doldurarak tahliye taahhüdü haline soktuğunu savunmuştur. Maksudu uygun yazılmak suretiyle beyaza imza geçerlidir. Boş belgenin maksada uygun doldurulmadığının davalı tarafça ispatı gerekir. Ancak, davalının beyaza imza atmakla da sonradan meydana gelecek olayların sonucuna katlanması gerektiğinin kabulü gerekir. Kaldı ki davalı belgenin hile, ikrah ve müzayaka içerisinde kendisinden alındığını iddia ederek, Borçlar Kanununun 31. maddesi gereğince belgenin iptali için dava açtığını iddia ve ispat etmemiştir...", 6. HD., 09.10.1991 T., 1991/11123 E., 1991/11792 K.

98 SOYASLAN, D., Ceza Hukuku Özel Hükümler, 2. B., Ankara 1997, s. 263; "Türk Ceza Kanunu 509. maddesi inancın kötüye kullanılması suçunun özel bir şekli olup, ticari ortaklık devam ederken ortaklardan birinin iş icabı olarak açığa imzalayıp diğer ortağa verdiği bonoyu bu ortağın, ortaklıktan ayrıldıktan sonra borç doğuracak şekilde tanzim ederek bono da imzası bulunan ortak aleyhine kullanması özel evrakta sahtecilik değil, hizmet sebebiyle emniyeti suiistimaldir", 6. CD., 26.11.1963 T., 1962/215 E., 1963/1790 K., (İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi, Yıl:1974, S.:161, s. 2746).

99 EREM, F., "Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması", Yargıtay Dergisi, Yıl:9, S.: 36, Ocak 1975, s. 506-507.

100 KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s.2416 vd.; "İmzalı olarak boş durumda verilen senedin sonradan gerçek dışı doldurulup kullanılması eylemi, takibi şikayete bağlı güve-

Kanunu tasarısında da açığa imzanın kötüye kullanılması yer almış fakat farklı olarak dördüncü bölümde “kamu güvenine karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir¹⁰¹.

İspat edilecek hususun geçmişteki olaylara ilişkin olması, bu olayların ortaya çıkacağı zamanın ve şartların önceden bilinmemesi ve dolayısıyla delillerin önceden hazırlanamaması nedeniyle ceza muhakemesinde delil serbestisi ilkesi benimsenmiştir¹⁰².

Medeni Usul Hukuku’nda beyaza imza iddiası, genel kurala uygun olarak sadece senetle ispatlanabilecektir. Acaba bu kural Ceza Hukuku’nun delil serbestisi sisteminde geçerli olacak mıdır ? Ceza mahkemesinin mahkumiyet kararı, hukuk mahkemesini bağlayacaktır (BK m.53). Zira ceza mahkemesi, failin Ceza Kanununda yazılı bir kuralı ihlal ettiğini tespit etmişse, artık hukuk yargııcı, işlenen fiilin hukuka aykırı olmadığına karar vermemelidir¹⁰³. Fakat hukuk yargııcı, fiilin hukuka aykırı olup olmadığını tespit için, ceza mahkemesinde görülmekte olan davanın sonucunu beklemek zorunda değildir¹⁰⁴. Bu şekilde senet borçlusu hukuk davası açacağına, ceza mahkemesinde bitişik yargılamada bir menfi tespit davası açma tehlikesi vardır ve orada tanık dinletebilecektir¹⁰⁵.

Bu konuya kesin açıklığı 24.03.1989 tarihli, 1988/1 esas, 1989/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu kararı getirmiştir. Beyaza imzalı

ni kötüye kullanma suçu oluşturur...”, 6. CD., 08.08.1973 T., 6734 E., 6828 K., (İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi, Yıl:1974, S.:157, s. 2493).

¹⁰¹ www.tcktasarisi.org/tasari/tck_komisyon.kabul.doc

¹⁰² TOROSLU, N., Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 1998, s. 160-162; ŞAHİN, C., Ceza Muhakemesinde İspat, Ankara 2001, s. 19.

¹⁰³ “...Ankara 11. Asliye Ceza Mahkemesi Yargıtay denetiminden de geçerek kesinleşen hükmü ile davacı hakkında açılan kamu davasında davacının suçunun "sahte özel evrak tanzimi niteliğinde olmayıp Türk Ceza Kanunu'nun 509/1 maddesine uygun güvni kötüye kullanmak suçunu teşkil ettiği benimsenmiş Türk Ceza Kanunu'nun 108 maddesindeki koşulların oluşması nedeniyle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir. Bu kararda Ceza hakimi; açık bir şekilde sözü edilen belgenin davalı tarafından davacıya boş olarak imzalanıp verildiği şeklindeki maddi olguyu saptamış ve buna göre hüküm kurulmuştur. Şu durum karşısında Borçlar Kanunu'nun 53 maddesince Ceza hakiminin maddi olguların tespitine ilişkin hükmü hukuk hakimini bağlar Öyle ise mahkemece anılan belgenin itimada dayalı olarak boşa imza edilip davacıya verildiğinde kuşku ve duraksamaya yer olmamalıdır...”, 13. HD., 18.09.1995 T., 1995/6732 E., 1995/7583 K.

¹⁰⁴ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 714; KURU/ASLAN/YILMAZ, Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı), s. 570-571.

¹⁰⁵ YILDIRIM, M.K., İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku, 3. B., İstanbul 2002, s.135.

senet savunmalarının ispatı bakımından hukuk mahkemelerince kabul edilen senetle ispat zorunluluğu, ceza mahkemelerinde açılan davalarda da aynen geçerli olacaktır. İçtihadı Birleştirme Kararına göre, "imzalı ve yazısız bir kağıda sahibinin zararına olarak hukukça hükmü haiz bir muamele yazıldığı veya yazdırıldığı iddiasıyla Türk Ceza Kanununun 509.maddesine dayanılarak şikayet üzerine açılan ceza davasında sanığa yüklenilen bu eylemin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun cevaz verdiği ayrık durumlar dışında tanıkla ispat edilemeyeceğine ...", karar verilmiştir¹⁰⁶. Bu çözüm tarzı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 290 ile Türk Ceza Kanunu 509/1. maddede bağdaştırıcı niteliktedir¹⁰⁷.

İçtihadı Birleştirme Kararı'ndaki ayrık oy yazılarının ana hatları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Senetle ispat kuralının uygulanması, ceza usul hukukunda hakim olan delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesiyle çelişmektedir.
- Ceza usul hukukuna senetle ispat kuralının dahil edilmesi düşündürücüdür; zira bu durumda maddi hakikatin aranması zarar görebilir. Bunun dışında, hiç kimsenin sırf iki şahidin beyanıyla mahkum edilmemiştir.
- Kamu düzeninden olan hüküm Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 288. maddedeki senetle ispat kuralı değil, bilakis Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu madde 245'teki delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesidir. Güvenin kötüye kullanıldığı iddiasının ancak senetle ispatlanabileceği kabul edilirse, bu Türk Ceza Kanunu 509. maddesinin anlamını kaybetmesine yol açacaktır. Zira, borçlu alacaklıya güvenir ve ona boş bir senedi imzalayarak verirse, kural olarak, teslim protokolü düzenlemeyecektir.

Tek tek ayrık oy yazılarındaki eleştirileri değerlendirmemekle birlikte, temelde haklı olan dayanakları içerdikleri görülür. Ancak ceza muhakemesinde hakim olan delil serbestisinin, olayların ortaya çıkacağı zamanın ve şartların önceden bilinmemesi dolayısıyla delillerin önceden hazırlanamaması nedenine dayandığı göz önüne alınırsa, beyaza imza durumunda bu şartların mevcut olmadığı görülür. Çünkü beyaza imza durumunda taraflar aralarında doldurmaya ilişkin bir anlaşma mevcut olduğu gibi imzalı kağıt iradi olarak karşı tarafın hakimiyet alanına geçmiştir.

¹⁰⁶ İBBGK., 24.03.1989 T., 1988/1 E., 1989/2 K., (YKD., Yıl:1994, S.:4, s. 486; RG., 05.02.1990, S.: 20424).

¹⁰⁷ KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s.2418; ÜSTÜNDAĞ, s. 665.

Ancak Türk Ceza Kanunu madde 509/II'de ilk fıkradan farklı bir durum düzenlenmiştir. İlgili fıkra şu şekildedir: "Bu imzalı ve yazısız kağıdı esasen kendisine tevdi ve teslim olunmayıp da bertakip ele geçirerek birinci fıkradaki cürmü işlemiş ise altıncı babın üçüncü ve dördüncü fasıllarında beyan olunan ahkama göre ceza verilir". Türk Ceza Kanunu 509/2. maddeyi konumuzla ilişkilendirecek olursak; sanığa imzalı boş kâğıt mağdur tarafından rıza dahilinde verilmemiş olup, iradesi dışında ele geçirilerek doldurulmasıdır¹⁰⁸. Bu halde evrakta sahtekarlık suçu oluşmuş olur. Bu durumda, sanık ile mağdur arasında bir anlaşma olmadığı için doğal olarak anlaşmaya aykırı doldurmada mevcut değildir¹⁰⁹. Burada sanık ile mağdur arasında bir hukuki işlem (itimadi İşlem) olmadığı için, hukuki işlemin aksinin ispatı ile ilgili Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 290 uygulanmaz. Bu halde sanığın eylemi (evrakta sahtekarlık suçu) haksız fiildir dolayısıyla hem ceza davasında hem de hukuk davasında tanık ile ispat edilebilir (HUMK m.293/2)¹¹⁰.

¹⁰⁸ "...509. maddenin 2. fıkrasında düzenlenen "ele geçirilen, imzalı yazısız kağıdı kullanmak" suçunu inceleyecek olursak: Ceza Genel Kurulumuzun 2.11.1999 gün ve 259/252 sayılı kararında vurgulandığı üzere, bu fıkranın uygulanabilmesi için, geri verilmek veya üzerine kararlaştırılan bir hukuki işlemi yazmak üzere ilgisine teslim edilen ve önceden imzalanmış bulunan boş kağıdın, imza sahibinin istek ve iradesi dışında fırsatını bularak ele geçiren sanık tarafından hukukça geçerli bir hale getirilmesi ve hukuki bir sonuç doğurması gerekir. Diğer bir anlatımla, ele geçirilen imzalı fakat yazısız kağıt sanık tarafından doldurulmalı, hukuki sonuç yaratacak bir duruma getirilmelidir.

Bu suçun faili, imza sahibi tarafından kendisine tevdi edilmemiş olan imzalı ve yazısız bir kağıda, imza sahibinin rıza ve muvaffakati dışında herhangi bir suretle zilyet olarak hukukça hükmü haiz işlem yazan veya yazdıran kişidir... Açığa imzayı taşıyan kağıt, imza eden tarafından teslim edilmeyip de herhangi bir bahane ile, fırsatını bularak (bertakrib) ele geçirildikten sonra buna hukuken geçerli bir işlem yazıldığı takdirde evrakta sahteciliğin bir türü mü yoksa güveni kötüye kullanmanın bir çeşidinin mi gerçekleşeceği gerek yargı kararlarında gerekse doktrinde tartışılmış, yerleşik biçimde yargısal kararlarda ve hemen tüm yazarlar tarafından ise öğretide, bu halde oluşan suçun sahtecilik cürmü olduğu konusunda görüş birliği oluşmuştur.

Nitekim Ceza Genel Kurulumuz 6.3.1909 gün ve 88/285 sayılı kararında, Türk Ceza Kanunu'nun 342. maddesine muhalefet onuncu babda sayılan suçlardan olmadığı için, 509/2. madde delaletiyle 342. maddenin uygulandığı hallerde, 522. maddenin uygulanamayacağını belirtmekle, Türk Ceza Kanunu'nun 509/2. maddesinde öngörülen, kendisine tevdi olunmayan imzalı yazısız kağıdı rıza dışı fırsatını bularak ele geçirip hukukça geçerli bir belge haline getirme eyleminin sahtecilik suçu niteliğinde olduğunu kabul etmiştir.", CGK., 01.05.2001 T., 2001/6-70 E., 2001/77 K., (YKD., Yıl:2001, S.:9, s. 1-00).

¹⁰⁹ SOYASLAN, s. 407 vd.; TOROSLU, N., Ceza Hukuku, 3. B., Ankara 1994, s.253 vd.

¹¹⁰ KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, s.2418.

SONUÇ

Kural olarak, itimat üzerine verilmiş imzalı boş kağıdın, imza sahibini iradesi ve amacı dışında belgeyi alan tarafından doldurulması ve dolayısıyla imza sahibi emniyet ve itimadını kötüye kullanılması mümkündür ve bunu açığa imza verenin tahmin ve tasavvur edemeyeceği düşünülemez. Şu halde, imzalı boş belgeyi itimat üzerine veren kişi, muhtemel tehlikeye ve onun hukuki sonucuna katlanmak zorundadır.

Böyle bir durumda imzaya yönelik olarak düzenlenmiş olan, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 309 vd. maddelerinin, kıyasen uygulanması sonucu tanıkla ispat imkanı mümkün değildir. Aksinin kabulü geçerli bir şekilde düzenlenmiş senetlere karşı da beyaza imza iddiası ileri sürülmesi ve dolayısıyla bu durumda da tanık dinletilebilmesi sonucunu doğuracaktır. Bu ise usul hukukumuzda hakim olan senede karşı senetle ispat kuralının dolaşılması dolayısıyla da bir anlamda uygulanamaması sonucunu doğuracaktır.

Beyaza imza durumunda hile zaten işin doğası gereği vardır. Çünkü karşı taraf, imzanın verilmesine sebep olan aralarındaki anlaşma konusunda yalan söylemiş, karşı tarafın verdiği dışında bir amaçla, kendi menfaatleri doğrultusunda doldurmuştur. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 293/5 anlamında bir hile burada söz konusu değildir. Bu nedenle tanık dinletilemez. Fakat beyaza imzalı işlem karşı taraftan hileli hareketler ile fark ettirmeden alınmışsa bu durumda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu madde 293/5 anlamında bir hile vardır. Çünkü bu halde hileli hareketler sonucu beyaza imza atanın iradesi tamamen kaybolmuş ve beyaza imza attığının dahi farkında değildir.

Beyaza imza iddiasında, her somut durumda tarafların durumu, hayatın olağan akışı, taraflar arasındaki ticari ilişki de değerlendirilmelidir. Örneğin birbirini hiç tanımayan, aralarında ticari ilişkinin olmadığı kişiler arasında beyaza imza iddiasından çok hile ile alınmış bir imza olayı daha çok ihtimal dahilinde olacaktır.

Beyaza imza her durumda karşı tarafa güvenerek, itimat ederek verilmiş olmayabilir. Özellikle söze güvenin toplum değerleri açısından öne çıktığı ve karşı taraftan delil olmak üzere senet istemenin hakaret kabul edilebildiği de göz önüne alınırsa, sosyo-psikolojik boyutun da dikkate alınması gerekir. Kimi durumlarda karşı tarafa güvenilmese dahi mecburen de beyaza imza atılabilir. Burada karşı tarafa duyulan güven ve itimattan kasıt, beyaza imzanın iradi olarak doldurulmasıdır. Beyaza imza atan karşı tarafa tam anlamıyla güvenmese bile, böyle bir senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulmayacağı yönünde hiç olmazsa bir ümidi, temennisi vardır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yönünden geçerli olan, beyaza imzalı kağıdın aradaki anlaşmaya aykırı olarak, hukuken geçerli bir senet haline getirildiği iddiasının istisnalar dışında tanıkla ispatının mümkün olmadığı yönünde kabul edilen hüküm, 24.03.1989 tarihli, 1988/1 esas, 1989/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile ceza mahkemeleri açısından da kabul edilmiştir. Her ne kadar karşı oy yazılarında, ceza muhakemesinde hakim olan delil serbestisi ilkesi ile çelişeceği, kanuni delil sisteminin usulleriyle ceza muhakemesinin hiçbir zaman mutlak hakikati, tam doğruyu bulmanın mümkün olmayacağı, ileride işlenecek bir suçun ispat edilmesi için belge delili hazırlanması ve suçun ancak bu belge ile ispat edilmesinin istenmesinin mantığa aykırı olduğu gerekçeleri haklı olmakla birlikte; senetle ispat zorunluluğunun bu kadar vahim sonuçlar doğuracağına katılmak mümkün değildir.

